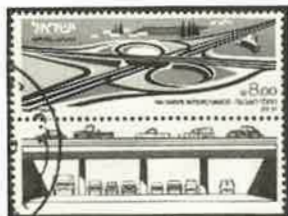

Het gebruik van filatelistische elementen in de thematische verzameling.

Met bijzonder groot genoegen plaatsen wij hierbij een artikel van de heer W.E.J. van den Bold, de trotse bezitter van een gouden medaille voor zijn verzameling 'Mag ik mij voorstellen? Ik heet auto', een medaille behaald op de nationale postzegeltentoonstelling in Kerkrade, Limphila 89. Dit artikel verscheen eerder in 'Thematische Revue', de catalogus van de grote thematische tentoonstelling 'Themaphilex 87' in Amsterdam (september 1987).

De richtlijnen voor het tentoonstellen van thematische verzamelingen zijn sinds 1985 veranderd. De heer van den Bold speelt hierop in door het behandelen van de filatelistische elementen in de thematische verzameling. Wij achten dit dermate belangrijk voor de leden van onze vereniging dat wij (nogmaals) tot plaatsing overgaan. Overigens kunt u dit artikel ook beschouwen als een voorloper van een (denkelijk) in het najaar te verschijnen boek van zijn hand: 'Handboek voor de Thematische Filatelie'.

Het zal duidelijk zijn dat in dit artikel geen volledige opsomming, laat staan een bespreking gegeven kan worden van de verschillende bestaande filatelistische elementen. Ik heb daarom gekozen voor de behandeling van enkele algemene aspecten. Door de illustraties kan daarnaast toch een indruk gegeven worden van de verschillende filatelistische elementen die de thematische verzamelaar ten dienste staan. In plaats van een ingewikkelde definitie te geven van het begrip 'filatelistische elementen' wil ik als voorbeelden enkele noemen: postzegels, stempels, frankeermachinstempels, postwaardestukken (een categorie die een grote verscheidenheid aan elementen omvat), postale aanwijzingen b.v. door middel van strookjes (aantekenstrookjes) of stempels, postzegelboekjes, proeven, maar ook 'onderdelen' zoals: watermerken, firmaperforaties en opdrukken.

De tab, uiteraard altijd samenhangend met het zegel, is vaak uitstekend thematisch te gebruiken.

Eén van de grote aantrekkelijkheden van de thematische filatelie is, dat deze de gelegenheid biedt om de bestaande grote verscheidenheid aan filatelistische elementen ook ruimschoots te benutten.

Terwijl immers bij de andere onderdelen van de filatelie, door de aard van het onderwerp, in het algemeen slechts geput kan

Firmaperforatie (perfin). Hier het bekende embleem van de Citroën autofabrieken.

worden uit een deel van de filatelistische elementen, ligt dat bij de thematische filatelie geheel anders. Hier is het juist de opgave om zoveel mogelijk verschillende van die elementen in de verzameling te verwerken, omdat het al dan niet hieraan voldoen, volgens het tentoonstellingsreglement, immers een belangrijke rol speelt bij de beoordeling van het begrip 'filatelistische kennis'.

Spreiding.

Bij het gebruik van filatelistische elementen is 'spreiding' een kernbegrip. In de eerste plaats spreiding **over** de elementen. Probeer zoveel mogelijk verschillende soorten te bemachtigen. In nog zoveel verzamelingen vormen postzegels de hoofdmoot, met hier en daar een vlag- of een frankeermachinstempel en een enkele geïllustreerde briefkaart. In de tweede plaats spreiding **van** de elementen.

Soms zien we b.v. frankeermachinstempels als een soort aanhangsel bij elkaar, soms ook nog onder de aanduiding 'frankeermachinstempels'. Niet doen! De filatelistische elementen dienen 'door elkaar' dáár gebruikt te worden waar ze thematisch nodig zijn.

In de derde plaats geografische spreiding. Verwerk stukken van de gehele wereld, maar vermijdt daarbij de filatelistisch minder serieuze landen. Het moeilijkst is dit te verwezenlijken bij onderwerpen waarvan de titel een geografische beperking inhoudt: 'Kerkbouw in Nederland', 'Afrikaanse volkskunst', 'Het oude Egypte', maar hier kan met speurzinnigheid en met grote thematische en filatelistische kennis het nodige bereikt worden. Soms brengt men in de titel al een geografische beperking van het materiaal tot uiting: 'Bosbouw op Europese postzegels'. Dit is zondigen tegen één van de hoofdregels van de thematische filatelie. 'Europese bosbouw' daarentegen is een zeer goede titel, men heeft uiteraard het recht om de omvang van het thema te beperken, maar bij dit onderwerp hoort dan wel ook filatelistisch materiaal van buiten Europa.

In de vierde plaats spreiding in de tijd.

Ten onrechte hoort men nog al eens beweren dat een thematische verzameling alleen met modern materiaal kan worden opgezet. Het is best mogelijk dat men bij het vertellen van het thematische verhaal een heel eind komt met alleen modern materiaal, al zullen wellicht bepaalde onderdelen alleen met ouder materiaal getoond kunnen worden. In ieder geval bevat een dergelijke verzameling filatelistisch gezien manco's.

Gebruikt of ongebruikt?

Dit is na de keuze van het thema zo ongeveer de eerste vraag die beantwoord moet worden.

Over dit onderwerp leven nog al wat misverstanden. Het officiële reglement schrijft niets anders voor dan dat op één **blad** geen gestempelde en ongestempelde **postzegels** naast elkaar mogen voorkomen (over andere elementen dan postzegels wordt dus niet gesproken). Niet ten onrechte maken de meeste verzamelaars deze keuze niet per blad, maar voor de hele verzameling. Dit maakt een evenwichtiger indruk. Een duidelijke meerderheid kiest voor ongebruikte zegels. Het onaangename zegelbeeld is daarvoor meestal de voornaamste overweging. Wie uit filatelistische overwegingen kiest voor gebruikte zegels, maakt het zich niet gemakkelijk. Een belangrijk deel van de zegels is gebruikt veel moeilijker te vinden dan ongebruikt, het zegeldeel waar het om gaat moet door het

Postzegelboekje. Hiervan zijn te gebruiken het kaft, de schutbladen en eventuele aanhangsels aan de zegels.

stempel onaangetast zijn gelaten, mooie stempels (b.v. geen golfstempels) zijn soms nogal lastig te vinden (USA!). Kortom, de 'technische kwaliteit van de zegels (tanding, afstempeling, frisheid) waar degene die ongebruikt verzamelt zich geen zorgen over behoef te maken, vraagt heel wat aandacht. Het overwinnen van die problemen, kan naast filatelistische overwegingen, wel een grotere voldoening geven.

Over het algemeen verzamelt men postwaardestukken het liefst gebruikt en ik denk dat dit uit postale overwegingen ook duidelijk de voorkeur verdient. Het is dus geen voorschrift dat meerdere post(waarde)stukken op één blad of alleen gebruikt of alleen ongebruikt moeten zijn. Ook is het zeker niet zo dat bij gebruikte postzegels gebruikte postwaardestukken behoren en bij ongebruikte zegels ongebruikte.

Waarom past een filatelistisch element in een thematische verzameling?

Er zijn drie (hoofd)redenen waarom een filatelistisch element gebruikt kan worden in een thematische verzameling. In de eerste plaats door het doel van de uitgifte. Hoewel in het merendeel van de gevallen er enig verband zichtbaar zal zijn tussen doel van uitgifte en afbeelding is dat niet altijd zo. De in 1934 uitgegeven zegels met de afbeeldingen van Koningin Wilhelmina en Prinses Juliana (NVP 265 en 266) passen door hun doel van uitgifte, namelijk bestrijding van de crisis, in een verzameling over economie of werkloosheid. In de tweede plaats door de afbeelding (waaronder begrepen de tekst). De afbeelding kan altijd gebruikt worden, ook al heeft die niets te maken met het doel van uitgifte. Beweringen als zou bijv. de op een dambord staande kop koffie op het in 1986 in Nederland uitgegeven damzegel, niet gebruikt mogen worden voor thema's als koffie of aardewerk omdat het doel van uitgifte 'dammen' is, moeten naar het rijk der fabeltjes worden ver-

Remboursement etiket.

ministerie van verkeer en waterstaat rijksdienst voor het wegverkeer postbus 30000 9640 RA veendam	PORT BETAALD VEENDAM
AANGETEKEND	TE BETALEN F24,00
	VIER EN TWINTIG GULDEN kentekenbewijs
Bij te schrijven op postrekening 240445 van de rijksdienst voor het wegverkeer te veendam Het stortingsformulier voor overmaking van het verrekenbedrag bevindt zich aan de achterzijde	Peugeot Talbot Ned. B.V. Postbus 2097 3500 GB Utrecht

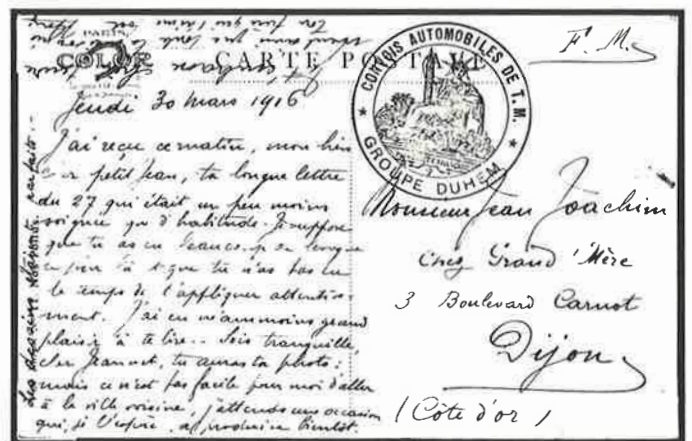
wezen. Voorwaarde is wel, dat de relatie van de afbeelding of tekst met het thema inhoudelijk aanwezig is. Het alleen door de inzender leggen van een verband is niet voldoende. Als in een verzameling over 'rivieren' of 'bruggen' een stempel 'Saarbrücken' getoond wordt is dat, om het deftig te zeggen, heel functioneel omdat in die naam heel duidelijk de relatie aanwezig is met de oorspronkelijke brug. Echter alleen een plaatsnaamstempel opvoeren omdat daar een persoon waar men het over heeft geboren is, is niet juist. Geregeld valt te zien dat men langs deze weg vooral eo-filatelistische stukken probeert onder te brengen. Jammer, maar dat mag niet! In de derde plaats kunnen postale kenmerken een stuk zeer geschikt maken voor een bepaald thema. Voorbeelden zijn een censuurstrook voor het thema 'Tweede Wereldoorlog', of van een brief afgeknipte benedenhoeken (als teken van ontsmetting) voor geneeskundige thema's.

Door de Post aangebrachte machinale afstempeling met repeterende inhoud.

Zeldzaamheid.

Het begrip 'zeldzaamheid' is onlosmakelijk verbonden met de filatelie, alleen al omdat het een begrip is dat bij iedere vorm van verzamelen een kenmerk is. Ook in de thematische filatelie - als volwaardige loot aan de filatelistische stam - zal hier de nodige aandacht aan moeten worden besteed.

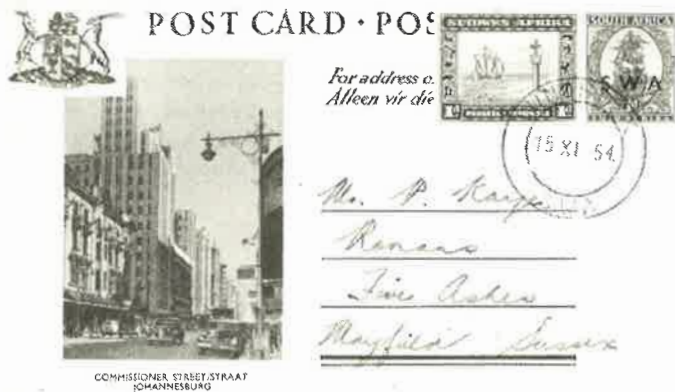
Een afzenderstempel met een duidelijk postaal doel: aangeven van militaire portvrijdom.

In filatelistische kringen lopen minstens vier begrippen nogal eens door elkaar als men het over 'zeldzaamheid' heeft, namelijk:

- kostbaar
- het aantal nog bestaande exemplaren (absolute zeldzaamheid)
- het aantal nog bestaande exemplaren in relatie tot het aantal liefhebbers (relatieve zeldzaamheid)
- moeilijk te vinden

Tussen deze begrippen bestaat een min of meer ingewikkelde onderlinge verwevenheid.

Vooropgesteld dient te worden dat als een stuk alleen maar duur is, zonder dat het voldoet aan één of meerdere van de andere criteria, dit stuk geen **filatelistische** meerwaarde heeft. Een voorbeeld: er is thematisch een afbeelding nodig van Koningin Wilhelmina uit de jubileumserie van 1913 - de 10 cent grijszwart voldoet uitstekend. Het is geen al te alledaagse zegel en toch voor een paar gulden te koop. Wie toch in het betere genre terecht wil komen, kan de 50 cent geelgroen nemen. Dit zegel toont aan dat men niet voor de eenvoudigste mogelijkheid heeft gekozen. Men moet daar dan wel een paar tientjes voor over hebben. Maar de 10 gulden oranje heeft geen filatelistische meerwaarde boven de 50 cent, integendeel, die is veel gemakkelijker te krijgen maar kost wel meer dan duizend gulden! Wie dat geld beschikbaar heeft, kan dat beter besteden aan stukken die voldoen aan de andere drie criteria. Natuurlijk speelt bij de laatstgenoemde zegels het begrip 'relatieve zeldzaamheid' een rol. Juist door zijn prijs is er ten opzichte van het aanbod van de 10 gulden een te kleine vraag, terwijl de 50 cent financieel voor een veel groter aantal verzamelaars bereikbaar is, maar daardoor ook in grote aantallen is komen 'vast te zitten' in zeer veel Nederland-verzamelingen. Te vaak worden de begrippen 'duur' en 'zeldzaam' verward, duur materiaal is lang niet altijd zeldzaam en ook het omgekeerde is lang niet altijd het geval. Overigens kan het geld dat men beschikbaar heeft óf gebruikt worden voor nieuwtjes-abonnementen en een overvloed van modern eenvoudig materiaal óf voor de aanschaf van een gering aantal betere stukken.

Geïllustreerde briefkaart (met bijfranking wegens verzending naar het buitenland).

Kwaliteit.

Het begrip 'kwaliteit' heeft ten aanzien van filatelistische elementen twee aspecten:

- technische kwaliteit
 - filatelistische kwaliteit
- Iedereen kent zo langzamerhand het rijtje van de technische kwaliteit wel: gaaf, postzegels mooi gecentreerd, geen ontzierende stempels, daar waar het juist om de stempels gaat: een mooie duidelijke afdruk, fris, enz.
- Bij filatelistische kwaliteit gaat het om heel andere dingen, zoals:
- vermijden van ongewenste of schadelijke uitgiften
 - zoveel mogelijk vermijden van maatwerk
 - zoveel mogelijk vermijden van maakwerk
 - geen blanco FDC's en zo weinig mogelijk andere
 - hooguit een enkele maximumkaart
 - niet alleen het allereenvoudigste materiaal
 - geen blanco afstempelingen, 000-frankeermachineafstempelingen, of afstempelingen op een zodanig lage frankeerwaarde (DDR, Oostenrijk), dat van echt gelopen geen sprake kan zijn

- geen overfrankeringen (hele series).

Hoe de filatelistische elementen niet gebruikt moeten worden.

In een thematische verzameling wordt de ontwikkeling van een thema geïllustreerd door middel van filatelistisch materiaal. Hoewel het (onder voorwaarden) toegestaan is het thematisch verhaal hier en daar met een filatelistische uitwijding te onderbreken, moet dat spaarzaam gebeuren.

Postale etiketten
Noodtiktet gebruikt bij een incidentele gebeurtenis.

In het algemeen houdt dat in dat in een moderne thematische verzameling geen veldelen, plaatconstructies, kleurnuances en verschillende tandingen worden getoond.

Wel ligt het voor de hand indien men de keuze heeft tussen een zeldzame tanding of kleur en een normaal exemplaar, men de bijzondere versie zal tonen en dit in een onderschrift zal vermelden.

Uiteraard behouden afwijkingen ook in de thematische filatelie hun filatelistische waarde. Maar er wordt slechts één exemplaar getoond. Een zegel met een opvallende misperforatie toont men niet naast het gewone zegel, maar in plaats daarvan. In sommige gevallen wordt een afwijking pas echt duidelijk door een vergelijking met het gewone exemplaar. In zo'n geval kunnen natuurlijk beide worden getoond. Maar steeds op de plaats waar ze thematisch nodig zijn en nooit in afzonderlijke onderdelen als 'afwijkingen' of 'fouten op postzegels'.

Frankeermachinestempel.

Geen niet-filatelistische elementen hanteren.

Nog enige aandacht voor niet-filatelistische bestanddelen die dus niet gehanteerd mogen worden.

Over de kranteknipsels en de gedroogde planten hoeven we het niet meer te hebben, die zijn inmiddels wel uitgebannen, maar enkele andere zaken komen wel nog steeds voor. Ik ga hier in op twee categorieën.

Vignetten.

Deze vindt men in twee vormen: als plakzegel en in ingedrukte vorm op enveloppen. Een bekend voorbeeld van het laatste is de eerste-dag-enveloppe. Indien men zo'n enveloppe toont om het stempel is er niets aan de hand omdat het duidelijk is dat het niet om het vignet gaat. Maar als in de tekst verwezen wordt naar iets dat wel in het vignet voorkomt, maar niet in het stempel of de postzegel dan wordt er een duidelijke filatelistische fout gemaakt.

Per Natale regalate una
RADIO CGE
COMPAGNIA GENERALE DI ELETTRICITÀ - MILANO

barbino
UN COME
UNA MIERA
UNA GALERIA

BENZINA VICTORIA
LA BENZINA DEGLI ITALIANI

PREZZI DI VENDITA
MILANO 20 - Teleg. 1929, 191

Il servizio una serena ed alta responsabilità civile la responsabilità del servizio della rete.
La base tecnica su base più vasta ed in rapida e continua possibilità del momento essere
senza straripare dal servizio.
Il servizio è fornito e fornito la stessa garanzia del servizio e a pagare la fine e l'ora
della consegna del servizio. In servizio di tutti i terminali e terminali per il fatto
e soltanto in caso di rischio della rete.

Il servizio una serena ed alta responsabilità civile la responsabilità del servizio della rete.
La base tecnica su base più vasta ed in rapida e continua possibilità del momento essere
senza straripare dal servizio.
Il servizio è fornito e fornito la stessa garanzia del servizio e a pagare la fine e l'ora
della consegna del servizio. In servizio di tutti i terminali e terminali per il fatto
e soltanto in caso di rischio della rete.

Del servizio del 1937
MILANO 20 - Teleg. 1929, 191

ORIGINALE	DESTINAZIONE	ESPOSIZIONE	NUMERO	PREZZO	DATA DELLA PRESENTAZIONE	VIA E INDIRIZZO ESPERTI DUFFOIB
	BRIONI	<i>Reno</i>	<i>47/62</i>	<i>10 - 1/2 9</i>		

*alles liebe und gute erholung
brief unterwegs*

ASPIRINA *Le piccole compresse
del grande effetto.* **RADIOMARELLI**

Afzenders, geadresseerden en inhoud van brieven.

Dit zijn geen filatelistische elementen, zelfs niet als er bij een geadresseerde een functie staat vermeld die uitstekend in het thema past. Een brief hoort niet in een Rode Kruis verzameling alleen omdat hij gericht is aan Prins Hendrik, Voorzitter van het Rode Kruis. Maar laat de theorie ons niet te ver voeren. In een overigens van goede filatelistische kennis getuigende verzameling, mag één zo'n brief natuurlijk best, zeker als uit het onderschrift blijkt dat de inzender weet hoe de zaken theoretisch liggen.

Wat de afzender betreft worden nog te vaak brieven (geen postwaardestukken) aangetroffen die er in zitten vanwege de afzender: meestal een op de voorzijde gedrukte naamsvermelding, al of niet met een afbeelding. Meestal worden die verdedigd met 'er is geen filatelistische mogelijkheid om dit te illustreren'. Nog afgezien van het feit dat dat vaak niet juist is, kan het nooit een argument zijn om niet-filatelistisch materiaal binnen te smokkelen.

Tenslotte:

Mijn door plaatsruimte noodzakelijke keuze uit de vele aspecten werd enerzijds bepaald door wat ik zelf waarneem op tentoonstellingen en anderzijds door datgene waar nog al eens naar gevraagd wordt.